

Asia: VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

Lausuntopyyntö julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Yleiset kommentit raportista

Yleiset kommentit raportista

Työryhmän näkemys yhdestä laista, joka säätelee tiedon koko elinkaarta on kannatettava. Sen lisäksi tavoite vähentää päällekkäisiä tietovarantoja on hyvä. Tämä asettaa vaatimuksia tiedon laadulle ja käytettävyydelle sekä sen välittämiseksi sitä tarvitseville toimijoille. Keskitettyjen tietovarantojen tietojen arkistointi järkevöityisi. On kuitenkin syytä varmistaa, että keskitettyjen tietovarantojen, sekä niitä hyödyntävien toimijoiden, tietoturva- ja tietosuoja-asiat ovat riittävän korkeatasoisia. Uuden lain tulisi olla kaikkia velvoittava, valtiollisia, kunnallisia kuin myös yksityisiä toimijoita velvoittava. Poikkeuksena voidaan pitää pakkokeinoihin tai turvallisuuteen liittyviä tarkasti rajattuja viranomaisia.

Työryhmä nostaa raportissaan esille tärkeitä teemoja, mutta kokonaisuus jää puutteelliseksi sekä käsitteiltään että ehdotuksiltaan sekavaksi. Raportissa esitetyt analyysit ja huomiot ovat varsin oikeita, mutta säädösympäristön kokonaisuuden huomioimisesta on jäänyt pois joitakin toimintaympäristöön oleellisesti vaikuttavia säädöksiä, kuten laki valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä (1226/2013) sekä laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista (571/2016). Raportissa on paljon myös toistoa.

Raportissa käytetyt käsitteet tiedonohjaukseen liittyvissä kohdissa ovat sekavia ja käsitteitä käytetään ylimalkaisesti, jopa keskenään ristiriitaisesti. Lukemista olisi helpottanut, mikäli uuden käsitteistön rinnalla olisi ollut viittaus nykykäsitteisiin (tiedonhallinnan kokonaisuus). Lisäksi raportista ei käy selvästi ilmi, ehdotetaanko tulevaan lakiin käsitteiden avaamista vai ei.

On kannatettavaa, että turhista tietolupakäytännöistä luovutaan, koska yleislait velvoittavat jo nyt tiettyihin käytäntöihin tiedonkäsittelyssä. Kannatettavaa on myös se, että erityislaissa ei tarvitsisi erikseen sanoa sitä, että näitä tietoja voi luovuttaa tahoille x, y ja z. Raportti on kuitenkin tältä osin

sekava, sillä toisaalta sanotaan, että puretaan sääntelyä mutta samalla tuodaan ehdolle raskaan ja turhan oloinen sääntely tilalle

Kommentit raportin 5 luvusta

Kommentit osasta 5.1 Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

Kannatettavaa on tiedonhallintaan liittyvien tehtävien sekä vastuiden ja velvollisuuksien määrittely sääntelykohteena sekä tämän yleistasoisen sääntelyn asiallisen soveltamisen kohdistaminen tiedonhallinnan koko elinkaareen. Kuitenkin lainsäädännön tulisi selventää myös tiedonhallinnan käsitettä ja, kuten työryhmä on muistiossaan nostanutkin esiin, osana kokonaisarkkitehtuuria. Lisäksi, vaikka tietohallinnon ja asiakirjahallinnon tehtävät jäsenyisivätkin organisaation oman rakenteen mukaan, lainsäädännön uudistuksen vaatimukset eivät toteudu, mikäli myös käsitteitä ei avata uudessa laissa.

On kuitenkin muistettava, että lailla ei voida kovin yksityiskohtaisella tasolla velvoittaa tiedonohjauksesta, minkä seurauksena käytännön työssä lain soveltamisessa seuraa runsaasti tulkintaongelmia. Laissa tulisi lisäksi säätää siitä, miten ”arkistovastaavien” mandaatti toteutuu, jos kulttuuriperinnön säilyttämisen vastuu asetetaan heille eikä Kansallisarkistolle kuten nykyisin osana organisaatioiden seulontapäätösprosessia.

Kommentit osasta 5.2 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

Tiedonhallinnan suunnittelun ja kuvaamisen osalta kehitystarpeet ovat hyvin yleisiä. Niitä tulisi laajentaa ja täsmentää.

Suunnitteluvelvollisuuden säännösten selkeyttäminen on kannatettavaa, mutta mitä käytännössä tarkoitetaan yhdellä kuvauskokonaisuudella? Tiedonhallintasuunnitelmaako vai kokonaisarkkitehtuurikuvausta? Raportista ei selviä, olisiko viranmaisella itsellään jatkossa ylipäätään enää velvollisuutta ylläpitää tiedonhallintasuunnitelmaa.

Sisällytetäänkö tiedonhallintasuunnitelmaan myös tietojärjestelmien arkkitehtuurikuvaukset?

Jos laaja, myös kokonaisarkkitehtuurikuvaukset sisältävä suunnitelma olisi oltava, on huomioitava, että tällaista ei ole kovin ketterä päivittää. Jos lainsäädännöllä ei määrätä yhteistyöstä, toteutus jää organisaation hyvän tahdon varaan, mikä on ilmiselvä riski tiedon säilymiselle.

Yhteentoimivuuden varmistamiseksi on tärkeää määritellä vähintään ylätasoa käsitteet.

Kommentit osasta 5.3 Tietoturvaluottamus

Kannatetaan luokittelun selkeyttämistä ja suojaustasosta luopumista muiden kuin turvallisuusluokiteltujen tietojen osalta. Tarkoittaako tämä käytännössä sitä, että pelkkä

salassapidon peruste riittää? Uudistus vaatii riskienhallinnan sääntelyn täsmentämistä ja on myös periyttävä organisaation sisäisiin ohjeisiin.

Tietoturvan osalta olisi hyvä täsmentää, mikä rooli esim. VAHTI-suostutuksilla on ja pitäisikö niistä tehdä velvoittavia. Tätä ennen niiden sisällöt tulisi katsoa suhteessa tietojärjestelmätodellisuuteen ja siirtää asiakirja-ajattelu sähköiseen tietoon ja sen asettamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

Käytännön tasolla uudistus tarkoittaa myös muutoksia SÄHKE2- normin mukaisiin asianhallintajärjestelmien toiminnallisuuksiin, eli salassapidettävän tiedon osalta suojaustasometatietokentän pakollisuudesta luovutaan. Tästä seuraa, että järjestelmätoimittajien tulee muuttaa tiedonohjausjärjestelmiensä toiminnallisuuksia, mikä lisää organisaatioiden kustannuksia, ellei muutostöitä makseta keskitetysti.

Kommentit osasta 5.4 Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Kannatetaan käsitteiden asiakirja, tietovaranto ja tietojärjestelmä avaamista lainsäädännöllä sekä näiden käsitteiden keskinäisen suhteen avaamista. Tiedonhallinnan suunnittelussa korostuu tietoaineistojen hallinnan suunnittelu ja kuvaaminen, joten myös käsitteen asiakirja rinnalle tulisi ottaa tietoaineiston käsite. Raportissa on kuitenkin ristiriitaa, kun todetaan, että käsitteitä pitää selkeyttää, mutta ei laissa. Missä käytännössä käsitteitä selkeytettäisiin?

Rekisteröintivelvoitteen asettaminen lainsäädännössä ja Kansallisarkiston määräyksenantovaltuuksien kumoaminen selkeyttää toimintaa. Asiakirjojen rekisteröinnin osalta on syytä ottaa huomioon tietotekniikan mahdollistama rakenteistaminen, jossa jokin osa "asiakirjaa" haetaan muualta mutta yhdessä ne muodostavat loogisen "asiakirjakokonaisuuden".

Erilaisten prosessien tunnistaminen ja tunnustaminen on hyvä lähtökohta, mutta selkiyttämistä tarvitaan mm. "Asiakirjojen rekisteröintiä koskevassa sääntelyssä on huomioitava asianosaisaloitteisten asioiden ja viranomaisaloitteisten asioiden rekisteröintiä koskevat erilaiset lähtökohdat ja vaatimukset". Viitataanko tässä asianosaisjulkisuuden ja viranomaisjulkisuuden käsitteisiin? Vaikka näin olisikin, tässä ilmaisu on niin sekavaa, ettei sisältö avaudu. Tarkoitetaanko raportissa sitä, että tulevaisuudessa rekisteröintivelvollisuus itsessään rajautuisi jatkossa em. jaottelun pohjalta toisin kuin nykykäytännössä, missä em. erottelua ei tehdä, vaan viranomainen rekisteröi kaikki vireille saapuvat asiansa?

On hyvä, että raportissa on tunnistettu se, että viranomaistoiminnassakin syntyy paljon tietoa, mikä ei liity asiantuntijaprosessiin, ja ajatus palvelujen tiedonhallintaa kuvaavia asiakirjojen rekisteröintiä koskevasta säännöksistä voi hyvinkin ratkaista asian. Yleisen ja vakioituneen asiatusunnuksen käyttöönotto edellyttää myös yhteistä tehtäväluokitusta. Palvelujen

tiedonhallintaprosessien kuvaaminen sekä yhteisen tehtäväluokituksen tekeminen herättää kuitenkin kysymyksiä siitä, mikä taho nämä kuvaukset tekisi.

Kommentit osasta 5.5 Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Työryhmän ehdotus, että tiedonhallintalaissa säädettäisiin viranomaisille selkeä velvollisuus ottaa huomioon keskeisten sidosviranomaisten tietotarpeet uusia tietojärjestelmiä

suunniteltaessa ja käyttöönotettaessa. Sidosviranomaisyhteistyö on kannatettavaa, mutta tarvitaanko yhteistyöstä sääntä lailla? Pitäisikö myös sidosviranomaisten tietotarpeista tulevista kustannuksista sääntä laissa? On hyvä huomioida lain valmistelussa, että viranomaiset tarjoavat jo nyt tietoaineistoja avoimesti.

Rinnakkaisten tietoaineistojen vähentäminen edellyttää toimivia rajapintoja tietoon, sekä jonkinlaista yleisen tason tietoa mistä mikin tieto ylipäättään on saatavilla. Muiden viranomaisten tekemiä hakuja tietovarannosta ei pitäisi nähdä asiakirjaksi, jos haun sisältö pitää tallentaa. Tällöin keskistetty tietovaranto joutuisi tekemään jokaisen haun tuloksista erillisen tallennuksen. Tätä myötä tietovarannon koko kasvaisi sekundaarisella tiedolla turhaan.

Sen sijaan hakuparametrit voisi tallentaa ja tieto itsessään tulisi olla versioitua. Näin voitaisiin tarvittaessa katsoa jonkun haun osalta, mitä tietoa se on pitänyt sisällään ja muodostaa sitä kautta asiakirjan. Tiedot tulisi tarjota maksutta viranomaiselle, jos ne haetaan omatoimisesti rajapintaa käyttäen.

Ei kuitenkaan ole kannatettavaa, että rajapintojen käytöstä pakotetaan lailla. Mikä on se peruste ja mihin ongelmaan tällä halutaan tuoda ratkaisua? Kuka määrittelee sen, mitkä ovat olennaiset tietojärjestelmät? Kun puhutaan rajapintojen käytöstä ja dokumentaatiosta, niin on itsestään selvää, että rajapinnat pitää kuvata. Emme kannata tilannetta, jossa olisi mietittävä ja tehtävä rajanveto siitä mitä rajapintoja dokumentoidaan ja mitä ei. On selvää, että rajapinnat tehdään aina jotain tarkoitusta varten.

"Sanastotyö ja yhteisen sanastotietovarannon ja tietomäärittelyjen käyttö tulisi niveltää osaksi

digitaalisten palvelujen kehittämistä ja lainsäädäntötyötä. Työryhmän arvio on tiedonhallintalain valmistelutyöpajojen ja asiantuntija-arvioiden pohjalta, että informaatio-ohjaus ei ole tarpeeksi tehokas keino, jolloin työryhmän näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa arvioitavalla ja täsmennettävällä tavalla säädettäisiin tiedonhallintalaissa velvoite sekä sanastotietovarannon että yhteisten tietomäärittelyjen käyttöön, ainakin rajapintojen määrittelyssä ja lainvalmistelussa."

Jos sanastotyön kenttä on hajallaan, tuoko lailla säätely sitä selkeämmäksi kokonaisuudeksi? Sanastotyömäärä ei vähene siitä, että asiasta säädetään lailla. Jatkossa on tärkeämpää miettiä sitä, milloin sanastotyötä kannattaa ja pitää tehdä. On asioita, jossa sanastotyö ei edistä yhteentoimivuutta, vaan lisää kohtuuttomasti kustannuksia. Lain säätämisen seurauksena ei saa tulla turhaa sanastotyötä ja rajapintoja, vaan niiden tekeminen pitää aina perustua tarpeeseen ja saatavaan hyötyyn.

Tiedon semanttiseen yhteentoimivuuteen tulee kuitenkin kiinnittää huomiota, ja tiedon hallintaan liittyvien käsitteiden sisällyttäminen yleislakiin on toivottavaa.

Julkisen hallinnon yhteisten tietomäärittysten kokonaisuus pitää saada sovittua, ja tämä vaatii erilaisten, samanaikaisesti toimivien työryhmien työn koordinoitua ja kokonaisvastuun ottamista. Kuka siis tätä koordinoi ja vastaa työstä? Onnistuakseen tehtävä vaatii sekä tiedonohjauksen että tietoarkkitehtuurin osaamista ja näiden osa-alueiden tiivistä yhteistyötä.

Tiedonhallintaprosessien suunnittelu työryhmän ehdottaman näkemyksen mukaisesti yhteentoimivuuden varmistamiseksi edellyttää yhteistä tehtäväluokitusta. Tähän työhön täytyy varata tarpeeksi resursseja. Tiedon arkistoinnin ja säilyttämisen välisten vastuiden sekä tiedon siirtämiseen liittyvien kysymysten ratkaisussa tiedon eheyteen ja laatuun tulee kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota, jolloin semanttisen yhteentoimivuuden varmistaminen korostuu. Jälleen herää huoli siitä, mikä taho nämä metatiedot määrittelee sekä tarkistaa tehdyt määrittelyt.

Kommentit osasta 5.6 Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Salassapitosäätelyn selkeyttäminen olisi erittäin tervetullut uudistus, ja suojaustasoista luopuminen muiden kuin turvallisuusluokiteltujen tietojen osalta selkeyttäisi tiedon luokittelua. Tällöin oletettavasti riittäisi salassapitoperusteen merkitseminen.

Mikäli lakiin jätettäisiin ilmaisu ”harkinnanvarainen”, tämä voi aiheuttaa edelleen tulkintaongelmia, kuten tietojen liiallista salaamista sen sijaan, että pyrittäisiin tiedon avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen.

Kommentit osasta 5.7 Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

Käsitteiden tietopyyntö ja tietopalvelu avaaminen samalla, kun asiakirjan määritelmää tarkennetaan, olisi tarpeen. Käytännön työssä viranomaisessa voi usein olla hyvinkin työlästä toteuttaa tietopyyntönsä viivytyksettä siksi, että edelleen suuri osa tietoaineistoista on analogisessa muodossa ja pahimmillaan useisiin arkistotiloihin seulomattomana sijoitettuna. Siten selvyyden vuoksi tietopalvelun toteuttaminen Julkl 21§ mukaisesti tulisi kirjoittaa mukaan yleislakiin vaikka työryhmän esityksenkin mukaisesti siten, että tämän soveltaminen olisi poikkeuksellista.

Oikeusasiamiehen mukaisen tulkinnan mukaisten määräaikojen toteuttaminen on usein haastavaa niin kauan, kun tietoa joudutaan hakemaan myös analogisista lähteistä. Ongelman ytimenä on resurssien puute, vaikka oikeusasiamiehen mukaan näillä ei saa olla vaikutusta. Siten myös organisaatioissa pitää osoittaa henkilöresursseja tiedonhallinnan toimialaan.

Raportissa ehdotetaan tietojen massaluovutuksesta luopumista. Tätä on syytä analysoida tarkemmin, mitä ongelmaa halutaan massaluovutuksen poistamisella ratkaista.

Raportissa ehdotetaan valtiovarainministeriölle arviointitehtäviä, mikäli viranomaisten välille ei voitaisi avata viestipohjaista rajapintaa. Lienee syytä miettiä, voidaanko arviointitehtävästä luopua ja varmistaa muulla tavoin viranomaisten välinen luonteva tiedonvälitys ja kustannustehokkaiden ratkaisujen hakeminen.

Kommentit osasta 5.8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

On erittäin positiivista, että työryhmä nostaa esiin lainsäädännössä olevan puutteen koskien sitä, minkä aineistojen katsotaan kuuluvan viranomaisen arkistoon. Työryhmä esittää, että käsitteellä arkisto viitataan nimenomaan viranomaisen/organisaation arkistoon, jolloin myös käsite ”arkistonmuodostaja” viittaa edelleen organisaatioon, ja että arkistonmuodostajilla tulee olla vastuu tietoaineistojen säilyttämisestä. Muistiossa käytetään sekä käsitettä ”tiedonhallintayksikkö” että ”arkistonmuodostaja”, ja jää hiukan epäselväksi, käytetäänkö näitä synonyymisinä.

Myös arkistolaissa olevien, paperimuotoisen tiedon säilyttämistä korostavien osuuksien uudistaminen olisi välttämätöntä. Siten työryhmän ehdotukset tuoda yleislakiin muutokset sekä määräyksenantovaltuuksien että arkistoinnin ja arkistonmuodostuksen välisestä erosta ovat lähtökohdiltaan hyviä. Kuitenkin epäselväksi jää, mitä oikeastaan tarkoitetaan säilyttämisellä ja arkistoinnilla silloin, kun arkistonmuodostajan vastuulla on säilyttää tietoa pysyvästi.

Työryhmän ehdotuksesta ei käy selvästi ilmi, missä määritellään se, mitkä tiedot tulee siirtää Kansallisarkistoon: toisaalta tietoaineistojen säilytysaikojen määräytymisen perusteet ehdotetaan säädettäväksi laissa, mutta toisaalta nähdään, että viranomaisen pyytää edelleen Kansallisarkistolta arkistointipäätös. Käytännössä tämä vastannee nykyistä seulontaesitysprosessia, mutta käsitteen nimi ja osin sisältökin muuttuisi.

Epäselväksi jää myös, mikä ero on tietoaineistojen pysyvällä säilyttämisellä käyttötarkoitukseensa nähden ja arkistoinnilla. Siten sekä vastuukysymykset että käsitteet pysyvästi säilytettävän tiedon ja arkistoinnin määrittämisestä on saatava selkeämmäksi.

Lisäksi kappaleessa käsitellään manuaalisten aineistojen arkistointia, vaikka Kansallisarkisto on linjannut, että viranomaisen asiakirjat otetaan arkistoitavaksi pysyvään säilytykseen vain digitaalisina.

Eriyisen suuri muutos olisi työryhmän ehdotus siitä, että metatietojen ja muiden asiankäsitteilyä koskevien tietojen hallinnasta säädettäisiin laissa tai asetuksessa, ja että asetuksenantovaltuus olisi Opetus- ja kulttuuriministeriöllä. Metatietojen määrittely keskitettäisiin tiedonhallintaneuvottelukunnalle. Epäselväksi jää, mikä prosessin vaihe on kenenkin toimijan vastuulla: mitä tekee OKM, mitä VM ja mitä neuvottelukunta. Samaten on epäselvää, ketä neuvottelukunnassa olisi ja kuka neuvottelukunnan jäsenet nimeäisi.

On kannatettavaa, että Kansallisarkiston arkistointijärjestelmään voitaisiin siirtää myös ei-arkistoitavia tietoaineistoja, mutta tässäkin yhteydessä pitäisi avata käsitteiden säilyttäminen ja arkistointi eroja. Työryhmä ei ota erikseen kantaa käsitteiden ”määräajan säilytettävä” tai ”pysyvästi säilytettävä” suhdetta ”säilyttämiseen” tai ”arkistointiin”, vaikka semanttisesti työryhmän käyttämissä käsitteissä on vähintäänkin implisiittisesti viittauksia näihin nykykäsitteisiin.

”Säilyttämisen” ja ”arkistoinnin” käsitteet tuntuvat viittaavan sote- ajatteluun, sillä vain näissä tietoaineistoissa voisi nähdäksemme olla viranomaisessa ”arkistoituja” tietoaineistoja. Tällaisen poikkeuksellisen tietoaineiston ulottaminen kaikkeen viranomaisen tietoon ja lisäksi vielä niin, että käytettävillä käsitteillä ei olisi enää mitään kosketuspintaa arkistoteoreettisiin perusteisiin, on vakava uhka tulevaisuuden tiedonhallinnan lisäksi myös jo olemassaolevalle tiedolle.

Kansallisarkiston roolin supistaminen työryhmän raportin mukaisesti uhkaa kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämistä. Edelleen pitäisi säilyttää nykymuotoinen seulontaesitys Kansallisarkistolle, jotta Kansallisarkisto voi koordinoida kokonaisuutta ja välttää päällekkäistä arkistointia työryhmänkin raportin mukaisesti. On huolestuttavaa, jos organisaation ”arkistovastaavalle” jää vastuu mm. kulttuuriperinnön säilyttämisestä varsinkin, kun työryhmän raportissa ei missään selvästi edellytetä ”arkistovastaavalta” alan perusteiden hallintaa.

Kommentit osasta 5.9 Tietohallinnon ja tiedonhallinnan ohjaus

Tietohallinnon ohjauksessa on perinteisesti painottunut teknologinen ulottuvuus, vaikka tiedonhallinnan ulottuvuus on vähintään yhtä tärkeä osa tietohallintoa ja sen kokonaisarkkitehtuuria. On kannatettavaa tuoda lainsäädännön tasolla velvoitteet myös tietojen yhteentoimivuudesta, jotta hyvän tiedonhallintatavan toteuttaminen voidaan varmistaa ja tuoda osaksi viranomaisessa tapahtuvaa kokonaisarkkitehtuurin kehittämistä.

Käytännön tasolla tämä tarkoittaisi sitä, että lailla velvoitettaisiin viranomaisia kehittämään kokonaisarkkitehtuurityötään siten, että myös tietojen semanttisesta yhteensopivuudesta huolehditaan, jolloin tiedonhallinnan suunnittelusta vastuussa oleva ja arkistovastaavan roolia toteuttava virkamies on olennainen toimija viranomaisen kokonaisarkkitehtuurityössä. Ks. myös vastaukset kohtaan 5.5.

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

Käytettäviä käsitteitä sekä velvollisuuksia tulee selkeyttää ja rajata selkeästi. Nyt ilmaisut ovat sekavia eivätkä vastaa tiedonohjauksen peruskäsitteitä eivätkä arkistoteoreettisia perusteita.

Raportissa unohdetaan lähes täysin tiedonohjauksen arkistoteoreettinen perusta, mikä herättää huolen siitä, mitä tapahtuu kaikelle historialle, mitä on jo olemassa, sekä yli valtioidenkin rajojen liikkuvalla tiedolla. Tiedonohjauksen periaatteita ei voi keksiä uudestaan, vaan on noudatettava yleisiä kansainvälisiä perusteita ja tunnistettava tehtyjen ratkaisujen historiallisuus sekä suhde arkistoteoreettiseen kontekstiin. Valmistelussa olisi siten priorisoitava myös käytettävien käsitteiden kontekstualisointi osana arkistoteoreettista perustaa.

Muut tarpeelliset toimenpiteet

Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä?

Tiedonhallinnan neuvottelukunnan perustaminen ja mikäli tämän tehtäväksi annetaan, julkishallinnon yhteisen tehtäväluokituksen määrittäminen. Neuvottelukunnan on oltava riittävän laaja-alainen ja osaamista eri tiedon hallinnan osa-alueilta.

Lainsäädännön soveltamiseksi tarvitaan myös ohjausta, ja ohjauksen vastuut pitää määrittää selkeästi: mikä jatkossa on Kansallisarkiston rooli, mikä VM:n, mikä OKM:n ja mikä tiedonhallintaneuvottelukunnan. Lisäksi on syytä selkeästi määrittellä, mikä on viranomaisen oma vastuu ja minkä verran viranomainen voi itse päättää esim. säilytysaikojen määrittelystä.

”Arkistovastaavan” roolille on oltava ehdottomasti selkeät laatuvaatimukset, samoin nimike pitää päivittää, huomioiden kokonaisarkkitehtuurin yhteydessä käytössä olevat nimikkeet. Myös velvollisuudet on oltava selkeästi ilmaistuina. Lisäksi Kansallisarkistolla tulee säilyttää asiantuntemus tiedon arvonmäärityksen ja tiedonohjauksen periaatteiden linjaamisen suhteen. Valtionhallinnossa ei muualla ole tällaista kompetenssia.

Raportissa ei mitenkään nosteta esiin muistitietoa organisaation voimavarana. Jatkossa entistä enemmän on painotettava myös tätä puolta laajemman kulttuuriperinnön vaalimisen ohella. On muistettava, että tiedolla on arvo itsessään, ei pelkästään sen taloudellinen arvo.

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

Yleiset kommentit vaikutuksista

-

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetut muutokset aiheuttavat uusia kustannuksia organisaatioille mm. tietojärjestelmiin tulevien muutosten osalta ja viestipohjaiseen tiedonsiirtoon siirtymisen osalta. Mm. tietojärjestelmiin tuleviin muutoksien kustannusten kattamiseen on varattava erillisrahoitus. Muutoksia ei voida tehdä viranomaisen normaalin toimintabudjetin sisällä.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Toimintaprosessit tulisivat muuttumaan, samoin vastuut organisaatioiden sisällä mutta myös välillä. Tietojärjestelmät pitäisi päivittää, lisäksi oletus lähtökohtaisesti sähköisestä toimintaympäristöstä edellyttää analogisten tietoaineistojen digitointia. Tietoaineistojen digitalisointia koordinoidaan parhaillaan Kansallisarkiston tiekarttahankeessa. Raportissa hanke on sivuutettu täysin.

Raportissa esitettyjen muutosten lähtökohtana pitäisi olla se, että viranomaisten työ helpottuu ja tieto siirtyy viranomaisten välillä erilaisilla siirtotavoilla. Turhaa kontrollointia ja säätämistä tietojen siirtotavasta tulee välttää (esim. katseluoikeuksien säätely). Lähtökohtaisesti viranomaiset osaavat miettiä tiedonluovutuksen ja käyttöoikeuksien osalta käyttötapaukset yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa kuten tähänkin asti.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhteentoimivuuden edellytysten parannuttua ns. yhden luukun periaate toteutuisi paremmin, ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat kansalaisen näkökulmasta varsin merkittävät.

Rihu Kaisa

